

Європейська конвенція про здійснення прав дітей*

Страсбург, 25 січня 1996 року
European Treaty Series/160

Преамбула

Держави - члени Ради Європи та інші держави, які підписали цю Конвенцію, враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами, беручи до уваги Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про права дитини та зокрема статтю 4, яка вимагає від держав-учасниць вжити всіх необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення прав, визнаних у зазначеній Конвенції, відзначаючи зміст рекомендації 1121(1990) Парламентської асамблеї щодо прав дитини, переконані, що права та найвищі інтереси дітей мають підтримуватися та що для цього діти повинні мати можливість здійснювати свої права, зокрема під час розгляду сімейних справ, які їх стосуються, визнаючи, що для підтримки таких прав і найвищих інтересів дітям має надаватися відповідна інформація та що думці дітей має приділятися належна увага, визнаючи важливість ролі батьків у захисті та підтримці прав і найвищих інтересів дітей та вважаючи, що держави у разі необхідності також мають брати участь у такому захисті та в такій підтримці, вважаючи, однак, що у випадку конфлікту сім'ям доцільно докладати зусиль для досягнення порозуміння до передачі справи у судовий орган, погодилися про таке:

Глава I

Сфера застосування, предмет Конвенції та визначення

Стаття 1

Сфера застосування та предмет Конвенції

1. Ця Конвенція застосовується до дітей, які не досягли 18 років.
2. Предметом цієї Конвенції є підтримка у найвищих інтересах дітей їхніх прав, надання їм процесуальних прав і сприяння здійсненню цих прав шляхом забезпечення поінформованості дітей та їхнього допуску до участі, особисто або через інших осіб чи інші органи, у розгляді судовим органом справ, які їх стосуються.
3. Для цілей цієї Конвенції розглядом судовим органом справ, які стосуються дітей, вважається розгляд сімейних справ, зокрема тих, що пов'язані із виконанням батьківських обов'язків, наприклад, щодо місця проживання дітей та доступу до них.
4. Кожна держава під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи визначає принаймні три категорії сімейних справ, які розглядаються судовим органом і до яких має застосовуватися ця Конвенція.
5. Будь-яка Сторона в іншій заяві може визначити додаткові категорії сімейних справ, до яких має застосовуватися ця Конвенція, або надати інформацію щодо застосування статті 5, пункту 2 статті 9, пункту 2 статті 10 та статті 11.
6. Ніщо у цій Конвенції не перешкоджає Сторонам застосовувати більш сприятливі правила для підтримки та здійснення прав дітей.

Стаття 2

Визначення

Для цілей цієї Конвенції:

- a) термін "судовий орган" означає суд або адміністративний орган, що має аналогічні повноваження;
- b) термін "суб'єкт батьківських обов'язків" означає батьків й інших осіб чи органи, які мають право виконувати деякі або усі батьківські обов'язки;
- c) термін "представник" означає особу, таку як адвокат, або установу, призначену діяти від імені дитини у судовому органі;
- d) термін "відповідна інформація" означає інформацію, яка відповідає віку та рівню розуміння дитини і яка надається для того, щоб дитина могла здійснити свої права у повному обсязі, якщо надання такої інформації не завдає шкоди благополуччю дитини.

Глава II

Процесуальні заходи, спрямовані на підтримку здійснення прав дітей

A. Процесуальні права дитини

Стаття 3

Право бути поінформованим та висловлювати свою думку під час розгляду справи

Дитині, яка внутрішнім законодавством визнається такою, що має достатній рівень розуміння, під час розгляду судовим органом справи, яка її стосується, надаються такі права, здійснення яких вона може вимагати:

- a) отримувати всю відповідну інформацію;
- b) отримувати консультації та висловлювати свою думку;
- c) бути поінформованою про можливі наслідки врахування цієї думки та про можливі наслідки будь-якого рішення.

Стаття 4

Право на клопотання про призначення спеціального представника

1. З урахуванням статті 9 дитина має право особисто або через інших осіб чи органи подати клопотання про призначення спеціального представника у розгляді судовим органом справи, яка її стосується, якщо внутрішнє законодавство не дозволяє суб'єктам батьківських обов'язків представляти дитину внаслідок конфлікту інтересів з останньою.

2. Держави можуть надавати право, визначене у пункті 1, тільки тим дітям, які внутрішнім законодавством визнаються такими, що мають достатній рівень розуміння.

Стаття 5

Інші можливі процесуальні права

У зв'язку із розглядом судовим органом справ, які стосуються дітей, Сторони розглядають можливість надання дітям додаткових процесуальних прав, зокрема:

- a) права клопотати про отримання допомоги з боку визначеної на їхній вибір відповідної особи у висловленні ними своєї думки;

- b) права клопотати особисто або через інших осіб чи органи про призначення окремого представника, у відповідних випадках - адвоката;
- c) права призначати свого власного представника;
- d) права здійснювати деякі або усі права сторін у такому розгляді.

В. Роль судових органів

Стаття 6

Порядок ухвалення рішення

У справі, яка стосується дитини, судовий орган до ухвалення рішення:

a) визначає, чи має він достатньо інформації для ухвалення рішення у найвищих інтересах дитини, та у разі необхідності отримує додаткову інформацію, зокрема від суб'єктів батьківських обов'язків;

b) якщо внутрішнім законодавством дитина визнається такою, що має достатній рівень розуміння;

- упевнюється, що дитина отримала всю відповідну інформацію;

- у відповідних випадках консультує дитину у разі необхідності - приватно сам або через інших осіб чи інші органи у спосіб, що відповідає рівню розуміння дитини, якщо це явно не зашкоджує найвищим інтересам дитини;

- надає дитині можливість висловити свою думку;

c) приділяє належну увагу думці, висловленій дитиною.

Стаття 7

Обов'язок діяти швидко

У справах, які стосуються дитини, судовий орган діє швидко, уникаючи будь-яких невиправданих зволікань, а наявні процедури мають забезпечувати швидке виконання його рішень. У термінових випадках судовий орган повинен мати повноваження ухвалювати у разі необхідності рішення, які підлягають негайному виконанню.

Стаття 8

Самостійне прийняття справи до провадження

У встановлених внутрішнім законодавством випадках у справах, які стосуються дитини, судовий орган має повноваження самостійно прийняти справу до провадження, якщо благополуччю дитини загрожує серйозна небезпека.

Стаття 9

Призначення представника

1. У справах, які стосуються дитини, якщо внутрішнє законодавство не дозволяє суб'єктам батьківських обов'язків представляти дитину внаслідок конфлікту інтересів між ними та дитиною, судовий орган має повноваження призначати спеціального представника дитини у розгляді таких справ.

2. Сторони розглядають можливість надання судовому органу у справах, що стосуються дитини, повноважень призначати окремого представника, у відповідних випадках - адвоката, для представлення інтересів дитини.

С. Роль представників

Стаття 10

1. При розгляді судовим органом справи, яка стосується дитини, представник, якщо це явно не зашкоджує найвищим інтересам дитини:

а) надає дитині всю відповідну інформацію, якщо внутрішнім законодавством дитина визнається такою, що має достатній рівень розуміння;

б) надає дитині роз'яснення, якщо внутрішнім законодавством дитина визнається такою, що має достатній рівень розуміння, щодо можливих наслідків врахування її думки та щодо можливих наслідків будь-якої дії представника;

в) з'ясовує думку дитини та доводить її до відома судового органу.

2. Сторони розглядають можливість поширення дії положень пункту 1 на суб'єктів батьківських обов'язків.

Д. Поширення дії окремих положень

Стаття 11

Сторони розглядають можливість поширення дії положень статей 3, 4 і 9 на справи, які стосуються дітей і розглядаються іншими органами, а також на питання, які стосуються дітей, але не є предметом розгляду.

Е. Національні органи

Стаття 12

1. Сторони сприяють підтримці та здійсненню прав дітей через органи, які, крім іншого, виконують функції, викладені у пункті 2.

2. Ці функції передбачають:

а) внесення пропозицій стосовно посилення законодавства, яке стосується здійснення прав дітей;

б) надання висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються здійснення прав дітей;

в) надання загальної інформації про здійснення прав дітей засобом масової інформації, громадськості, особам і органам, що займаються питаннями, які стосуються дітей;

г) з'ясування думки дітей та надання їм відповідної інформації.

Ф. Інші питання

Стаття 13

Посередництво чи інші способи вирішення спорів

З метою попередження чи вирішення спорів або запобігання розгляду судовим органом справ, які стосуються дітей, Сторони заохочують посередництво чи інші способи вирішення спорів, а також використання таких способів для досягнення згоди у відповідних випадках, які підлягають визначенню Сторонами.

Стаття 14

Правові допомога та консультації

Якщо внутрішнє законодавство передбачає надання правової допомоги чи правових консультацій при представництві дітей у розгляді судовим органом справ, які їх стосуються, такі положення застосовуються щодо питань, які охоплюються статтями 4 і 9.

Стаття 15

Відношення до інших міжнародних документів

Ця Конвенція не обмежує застосування будь-якого іншого міжнародного документа, який стосується конкретних питань захисту дітей та сімей, учасником якого Сторона цієї Конвенції є або стане.

Глава III

Постійний комітет

Стаття 16

Створення та функції Постійного комітету

1. Для цілей цієї Конвенції створюється Постійний комітет.
2. Постійний комітет розглядає проблеми, що стосуються цієї Конвенції. Він, зокрема, може:
  - a) розглядати будь-які питання, що стосуються тлумачення або виконання цієї Конвенції. Висновки Постійного комітету щодо виконання цієї Конвенції можуть мати форму рекомендації; рекомендації ухвалюються більшістю у три чверті поданих голосів;
  - b) пропонувати поправки до Конвенції та розглядати поправки, запропоновані у відповідності до статті 20;
  - c) надавати консультації та допомогу національним органам, що виконують функції, зазначені у пункті 2 статті 12, та сприяти міжнародному співробітництву між ними.

Стаття 17

Склад

1. Кожна зі Сторін може бути представлена у Постійному комітеті одним або більше представниками. Кожна Сторона має один голос.
2. Будь-яка держава, зазначена у статті 21, яка не є Стороною цієї Конвенції, може бути представлена у Постійному комітеті спостерігачем. Це стосується також будь-якої іншої держави чи Європейського співтовариства після отримання пропозиції приєднатися до Конвенції у відповідності до положень статті 22.

3. Якщо принаймні за один місяць до засідання Сторона не поінформувала Генерального секретаря про своє заперечення, Постійний комітет може запропонувати взяти участь у якості спостерігача в усіх його засіданнях або в одному засіданні, або у частині засідання:

- будь-якій державі, не зазначеній у пункті 2 вище;
- Комітету Організації Об'єднаних Націй з прав дитини;
- Європейському співтовариству;
- будь-якому міжнародному урядовому органу;
- будь-якому міжнародному неурядовому органу, який виконує одну чи більше функцій, зазначених у пункті 2 статті 12;
- будь-якому національному урядовому або неурядовому органу, який виконує одну чи більше функцій, зазначених у пункті 2 статті 12.

4. Постійний комітет може обмінюватися інформацією з відповідними організаціями, що займаються питаннями здійснення прав дітей.

Стаття 18

Засідання

1. Наприкінці третього року від дати набрання чинності цією Конвенцією та на свою власну ініціативу у будь-який інший час від цієї дати Генеральний секретар Ради Європи пропонує Постійному комітету зібратися на засідання.

2. Постійний комітет може ухвалювати рішення тільки за присутності принаймні половини Сторін.

3. З урахуванням статей 16 і 20 рішення Постійного комітету ухвалюються більшістю присутніх членів.

4. З урахуванням положень цієї Конвенції Постійний комітет складає свої власні правила процедури та правила процедури будь-якої робочої групи, яку він може створити для виконання всіх відповідних завдань згідно з цією Конвенцією.

Стаття 19

Доповіді Постійного комітету

Після кожного засідання Постійний комітет надсилає Сторонам і Комітету міністрів Ради Європи доповідь про свої обговорення та будь-які ухвалені рішення.

Глава IV

Поправки до Конвенції

Стаття 20

1. Будь-яка поправка до статей цієї Конвенції, запропонована Стороною або Постійним комітетом, повідомляється Генеральному секретарю Ради Європи, який якнайменш за два місяці до наступного засідання Постійного комітету надсилає її державам-членам Ради Європи, будь-якій державі, що підписала Конвенцію, будь-якій Стороні, будь-якій державі, якій запропоновано підписати цю Конвенцію у відповідності до положень статті 21, та будь-якій державі чи Європейському співтовариству, яким запропоновано приєднатися до Конвенції у відповідності до положень статті 22.

2. Будь-яка поправка, запропонована у відповідності до положень попереднього пункту, розглядається Постійним комітетом, який подає Комітету міністрів для затвердження текст поправки, ухвалений більшістю у три чверті поданих годосів. Після його затвердження текст поправки надсилається Сторонам для прийняття.

3. Будь-яка поправка набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення одномісячного періоду від дати, на яку всі Сторони поінформували Генерального секретаря про її прийняття.

Глава V

Заключні положення

Стаття 21

Підписання, ратифікація та набрання чинності

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання державами-членами Ради Європи та державами, які не є членами Ради, але які брали участь у розробці Конвенції.

2. Ця Конвенція підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

3. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати, на яку три держави, серед яких принаймні дві є членами Ради Європи, висловили свою згоду на обов'язковість для них Конвенції у відповідності до положень попереднього пункту.

4. Стосовно будь-якої держави, яка підписала Конвенцію і яка висловлюватиме свою згоду на обов'язковість для неї Конвенції після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати здачі на зберігання її ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження.

Стаття 22

Держави, що не є членами Ради, та Європейське співтовариство

1. Після набрання цією Конвенцією чинності Комітет міністрів Ради Європи на свою власну ініціативу або на пропозицію Постійного комітету та після консультацій зі Сторонами може запропонувати будь-якій державі, яка не є членом Ради Європи і яка не брала участі у розробці Конвенції, а також Європейському співтовариству приєднатися до цієї Конвенції у рішенні, що приймається більшістю голосів, передбаченою у підпункті d статті 20 Статуту Ради Європи, і одноставним голосуванням представників Договірних Держав, які мають право засідати в Комітеті міністрів.

2. Стосовно будь-якої держави, що приєдналася до цієї Конвенції, або Європейського співтовариства ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати здачі на зберігання документа про приєднання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 23

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може визначити територію (території), до якої застосовуватиметься ця Конвенція.

2. Будь-яка Сторона може в будь-який інший час після цього заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територію, яка визначена в цій заяві та за міжнародні відносини якої вона несе відповідальність або від імені якої вона уповноважена брати зобов'язання. Щодо такої території Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, може стосовно будь-якої території, визначеної в цій заяві, бути відкликана шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 24

Застереження

Жодне застереження до Конвенції не дозволяється.

Стаття 25

Денонсація

1. Будь-яка Сторона може в будь-який час денонсувати цю Конвенцію шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

2. Така денонсація набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 26

Повідомлення

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави-члени Ради, будь-яку державу, що підписала Конвенцію, будь-яку Сторону, а також будь-яку іншу державу та Європейське співтовариство, яким запропоновано приєднатися до цієї Конвенції, про:

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття, затвердження чи приєднання;
- c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією у відповідності до статей 21 або 22;
- d) будь-яку поправку, прийняту у відповідності до статті 20, та дату, від якої така поправка набирає чинності;
- e) будь-яку заяву, зроблену згідно з положеннями статей 1 і 23;
- f) будь-яку денонсацію, повідомлену на виконання положень статті 25;
- g) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цієї Конвенції.

На посвідчення чого нижчепідписані належним чином на те уповноважені представники підписали цю Конвенцію.

Вчинено у Страсбурзі двадцять п`ятого дня січня місяця 1996 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії Конвенції кожній державі-члену Ради Європи, державам, які не є членами Ради, але які брали участь у розробці цієї Конвенції, Європейському співтовариству, а також будь-якій державі, якій запропоновано приєднатися до цієї Конвенції.